

[Bækgaard.]

Bestyrerforenings ønsker, har mit parti ingen indvendinger at gøre, og da vi også finder det naturligt, at tilskuddet til skolerne ifølge § 12, stk. 3, sker efter regnskabsopgørelse, kan vi tilslutte os ændringsforslagene. At der herigennem skabes grundlag for en tilbundsående analyse af de enkelte skoleformers økonomi og tilskudsbehov, håber jeg ikke vil medføre ensretning, idet det er af den allerstørste betydning, at de forskellige privatskoler bibeholder deres særpræg. Vi kan støtte lovforslaget.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Det ærede medlem hr. Axel Ivan Pedersen var inde på spørgsmålet om en rationel tilrettelæggelse med hensyn til tilskudsreglerne. Jeg vil gerne hertil sige, at det ikke er så let at tilvejebringe en sådan overskuelig ordning, som det ærede medlem gav udtryk for ønske om. Man må her gøre sig klart, hvor uhyre forskelligt de forskellige private skoleformer er indrettet, og man må også gøre sig klart, hvilke store forskelle der er inden for de enkelte skoleformer, men jeg vil gerne gentage her, hvad jeg har sagt i udvalget, at vi i ministeriet er rede til at undersøge, om man kan nå frem til større overskuelighed.

Med hensyn til den private realskoles stilling i øvrigt, som det ærede medlem hr. Raunkjær og det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen var inde på, vil jeg gerne sige, at det er rigtigt, at der er en del skoler, der er ophørt med at eksistere, en del skoler er gået over til kommunal drift, og andre er nedlagt. Ministeriet kan ikke blande sig i, hvad der sker med disse skoler. Så vidt jeg kan se, er den overgang, der har fundet sted til den kommunale ordning, sket på rimelige vilkår, og man må heller ikke glemme, at der også er oprettet nogle nye skoler. Alt i alt vil jeg tro, at den private realskole fortsat vil have gode muligheder for at udøve sin virksomhed, og det er det, man i ministeriet ønsker.

Jeg takker de ærede ordførere for den tilslutning, der er givet til lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1-7, ændringsforslag nr. 1, § 8, således ændret, §§ 9-11, ændringsforslag nr. 2 og § 12, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4401, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1081).

Der var stillet 7 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Formanden: Under denne sags behandling kan omtales den af den højtærede undervisningsminister i går givne redegørelse vedrørende lærermangelen.

K. B. Andersen: Lovforslaget om ændringer i folkeskoleloven kommer i dag tilbage til folketinget med et enigt udvalg bag sig. Det er der grund til at udtrykke glæde og tilfredshed over, når man tænker på de ofte ret skarpe folkeskoledebatter her i tinget i de senere år.

Det kan ikke undre, at der fra enkelte sider i udvalget har været udtrykt nogen bekymring over for tanken om at indføre adgang til et 10. skoleår i forlængelse af 8. og 9. klasserne på et tidspunkt, hvor lærermangelen er så stor som nogen sinde. Mit parti forstår denne bekymring og har derfor kunnet tiltræde ministerens bemærkninger i udvalget, gengivet i betænkningen, om at

[K. B. Andersen.]

oprettelse af 10. klasser i de førstkommande år alene vil blive godkendt i tilfælde, hvor forholdene klart taler for det.

Men når det er sagt, må det føjes til, at vi ikke mindre er enige med den højtærede minister i, at det må påregnes, at der under hensyn til den almindelige tendens til forlænget skolegang, som det hedder i betænkningen, under en eller anden form må anvendes lærerkræfter til dækning af det tilstedeværende behov for undervisning også i det 10. skoleår, og at lærermangelen derfor ikke ensidigt må gå ud over den værdifulde udbygning af folkeskolen, der med disse 10. klasser er tale om.

Hvor længe vi skal trækkes med den beklagelige lærermangel, fik vi et indtryk af, da den højtærede minister i går gav os den lovede redegørelse for problemet som optakt til behandlingen af folkeskoleloven her i dag. Jeg vil gerne takke ministeren for den omfattende og grundige redegørelse. Denne redegørelse gav i sin omtale af virkningerne af den nylig vedtagne lov anledning til en vis optimisme, men nu må vi jo ikke blive for trygge i en fornemmelse af, at alt måske snart vil stå vel til. Ministerens tale indgød mig ikke tilstrækkelig tillid til, at vi alt for snart får virkelig glæde af de ændringer, vi med det foreliggende lovforslag gennemfører. Ministeren nævnte bl. a., at lærermangelen ville være bragt ned til et minimum i 1966-67, og jeg ser, at det er den udtalelse af den højtærede minister, som dagspressen har hæftet sig mest ved i dag. Jeg kan ikke i den anledning — og jeg håber, at den højtærede minister ikke tager mig det ilde op — lade være med at minde om historien om, hvordan man fanger elefanter efter kikkertmetoden. Jeg går ud fra, at den højtærede minister ved det: man ser elefanten i omvendt kikkert, så det ser ud, som man kan tage den med en pincet og putte den i et syltetøjsglas.

Hvad er det for en lærermangel, der næsten er fjernet om 4-5 år? Forstod jeg ministeren ret, er det alene den mangel, der vil være selv efter nødrationeringsbestemmelserne. Der er ikke tale om en besættelse af de mange ledige embeder, der for tiden bestrides med overtimer. Jeg er enig med den højtærede minister i,

at det er med rationeringen, vi må begynde for at få problemet under kontrol; men i øvrigt må vi ikke nu berolige os med denne nye profeti om problemets nært forestående løsning. Skal vi ud af de snærende bånd, lærermangelen i dag lægger folkeskolen både i dens hidtidige og i dens nu ændrede form i, skal der bruges et helt andet antal lærere end det, der kan fremskaffes i løbet af de kommende år. Det antydede ministeren også selv i går. Derfor er det rigtigt at sætte sin lid til den stærke udvidelse af seminarierne, der blev stillet i udsigt i redegørelsen. Der blev endda stillet et helt nyt statsseminarium i udsigt, og hvis den højtærede minister er korrekt refereret i Folkeskolen, hvad han jo sikkert er, hvad angår hans udtalelser fra skoleinspektørernes møde i forrige uge, kunne der også blive tale om flere nye seminarier, selvfølgelig forudsat at udvidelserne af de bestående seminarier ikke slår til.

Vi må ikke næste gang, vi skal drøfte ændringer i folkeskoleloven, være nødt til i samme grad som i dag at sætte en bremse på tempoet; i så fald vil alle de gode reformtanker ikke være det papir værd, de er skrevet på.

Der gives nu gennem ændringsforslag nr. 2 udvidet mulighed for kommunerne til at betale for efterskoleophold, idet det fremtidig vil kunne ske både i 8. og 9. skoleår. Benytter en elev sig af det i begge årene, må det dog som anført i betænkningen være en absolut forudsætning, at der er tale om, hvad vi kan kalde en fremadskridende undervisning. Efterskolerne må nu prøve at leve op til den placering, der her gives dem.

I forbindelse med omtalen af efterskolerne vil jeg gerne henlede de ærede medlemmers opmærksomhed på de oplysninger fra den højtærede minister, der er gengivet i betænkningen om de økonomiske forhold for elever i efterskolerne sammenlignet med elever i kommunernes eller de private skolers 8., 9. og 10. klasser og realklasser. Det vil heraf ses, at der er meget langt igen, før der gives lige så gode stipendiemuligheder i disse klasser som i efterskolen, hvor man jo nu oven i købet efter det forslag, der blev vedtaget i finansudvalget forleden, hjælper alle uden hensyn til økonomisk trang,

[K. B. Andersen.]

medens der i 8., 9. og 10. klasserne og realklassen kun kan blive et nogenlunde ordentligt stipendium til hver 18. elev.

Denne forskelsbehandling går jo ikke. Vi må senere vende tilbage til dette spørgsmål om lige adgang til undervisning i ungdomsårene. Dette er ikke på nogen måde et angreb på efterskolerne, der har deres naturlige og anerkendte plads i skolebilledet, og heller ikke på de regler, finansudvalget lige har vedtaget; de er mere rationelle end de hidtidige. Men det må for efterskolerne egen skyld ikke blive sådan, at forældre i dårlige økonomiske kår nærmest nødes til at vælge denne skoleform, fordi der ikke gives dem økonomisk mulighed for at lade deres børn gå i kommunens skole, selv om det måske var det, de helst ville.

De medlemmer af det høje ting, der måske på grund af 10. klasserne måtte nære bekymring for ungdomsskolen, kan jeg henvise til de fyldige oplysninger i betænkningen; de viser, at ungdomsskolen står midt i et fremstød på basis af de lovændringer, der blev gennemført i 1960, og støttet af arbejdet i det pædagogiske arbejdsudvalg for ungdomsskolen.

Og så til sidst et lille hjertesuk til den højtærede minister. Hvordan skaffer vi grundlag for en saglig og rimelig orientering af forældrene med hensyn til alt det nye i skolelovene af 1958, arbejdet med dem siden og også med hensyn til de ændringer, vi her gennemfører? Det er virkelig et alvorligt spørgsmål. Vi skal ikke have en af ministeriet ensrettet information, men alt for ofte synes drøftelserne om skolen og orienteringen over for forældrene præget af manglende evne eller vilje til at forstå, hvad der i øjeblikket sker i skolen, og hvad der sker i forholdet mellem skolen og erhvervslivet. Alt for meget af debatten og af forældreorienteringen præges af traditionel tankegang, der slet ikke svarer til situationen i dag.

Fra den sidste tid tænker jeg f. eks. på en TV-udsendelse om folkeskolen, hvis spørgsmål alt for tydeligt bærer præg af manglende forståelse for det differentierede i det nye skolebillede, og jeg tænker også på en kronik som den, rektor Schiøtz-Christensen skrev i Politiken forrige mandag, og som

den højtærede minister i øvrigt har svaret på i dag. Nu er den pågældende kronik vel nok et overmåde ondartet eksempel på urimelig orientering, men selv i de tilfælde, hvor den gode vilje er til stede, og det er da givet hovedreglen, kan det knibe med et egnet materiale som grundlag for en forældreoplysning og også i høj grad for en vejledning af børnene og af erhvervslivets folk med hensyn til det skolebillede, vi sammen bygger på i disse år. Hvad gør vi ved den sag? Jeg vil bede den højtærede minister overveje det nøje.

Som det fremgår af mine bemærkninger, kan mit parti tiltræde samtlige ændringsforslag og lovforslaget i den således ændrede skikkelse.

Axel Kristensen: Jeg vil gerne knytte et par bemærkninger til den redegørelse, den højtærede undervisningsminister gav i går vedrørende lærermangelen.

Jeg er naturligvis glad for, at den højtærede undervisningsminister ser optimistisk på det, men jeg synes, at man er kommet lidt for let om ved spørgsmålet faglærere. Uanset om man ser mere eller mindre optimistisk på lærermangelen i øjeblikket — i realiteten er vi vel alle sammen pessimister i den forstand, at det har smertet os, at denne lærermangel hindrer en god udvikling på mange områder i skolen — så vil der altså mangle lærere i mange år.

Jeg tror ikke, man finder frem til, hvad faglærere kunne præsterer, eller hvor mange man kunne få, ved at spørge rundt omkring ved skolevæsenene. Jeg tror kun, man kan få det oplyst ved simpelt hen at give regler for, hvordan de kan ansættes, hvordan de kan lønnes, og ved at give et tilbud om den ekstra uddannelse, en række mennesker skal have, hvis de skal undervise. Jeg kan ikke forstå, at folk, der er helt perfekte i engelsk, ikke ved at få en pædagogisk uddannelse kunne blive faglærere i engelsk, og at vi mangler engelsklærere, det er der ikke tvivl om; det samme kunne være tilfældet i tysk. Det er ikke alene i håndgering og lignende fag, f. eks. skolekøkken og gymnastik, hvor vi har uddannelser sideløbende med seminarieuddannelsen, at man kan benytte denne udvej. Der må være en lang række mennesker, som kunne påtage

[Axel Kristensen.]

sig at undervise i et specialfag, hvis de fik den fornødne pædagogiske uddannelse, men man får ikke at vide, hvad der kan fremskaffes, uden at stille muligheden for at få en eksamen til rådighed og uden at sige, på hvilke vilkår de kan blive ansat. Lad os så se, hvad der kommer.

I øvrigt mener jeg, at man næsten ikke kan være for pessimistisk med hensyn til lærermangelen, for jeg tror, at behovet for uddannelse vil stige langt ud over, hvad man forestiller sig, og da seminarier er det eneste sted, vi har til uddannelse af mennesker til den almene uddannelse af befolkningen, tror jeg, at behovet for disse bliver større, end man kan forestille sig.

Det generer mig i ganske særlig grad, at man, fordi der er lærermangel, skal være hindret i at have meget små 1. klasser. Der ligger en uhyre værdi i at arbejde med små 1. klasser, hvorimod jeg tror, man lettere kan have større klasser for de lidt større børn.

Det foreliggende lovforslag om folkeskolen kan jeg anbefale gennemført. Jeg sagde ved første behandling, at mit parti nærede megen betænkelighed ved oprettelsen af 10. klasser, ikke fordi vi var imod 10. klasser, for vi erkender, at de, der ikke netop kan komme i boglig linje og nå en realeksamen, også har krav på at få en uddannelse — og der er et stort behov for, at de kan få det — men vi kan ikke acceptere, at man ved at gøre noget udmærket ved udgangen af skolen hindrer, at det i begyndelsen bliver godt, for som jeg sagde: hvad hjælper det, at vi får udmærkede 8., 9. og 10. klasser, hvis undervisningen er dårlig fra 1. til 7. klasse?

Det har derfor været os magtpåliggende — og det har vi fået støtte til fra de andre partier og den højtærede undervisningsminister — at 10. klasser kun skal oprettes de steder, hvor der er et sådant behov, og at der ellers oprettes kursus o. lign. Der må ikke ved oprettelse af 10. klasser blive et større lærerforbrug, end der ellers ville være blevet, og jeg takker for tilsagnet fra

den højtærede minister. Jeg vil også gerne takke de andre partier, fordi de har kunnet være enige med os heri.

Det andet spørgsmål, der har været drøftet, er spørgsmålet om børnehaveklasser. Jeg er ked af dette navn, fordi det kan vildlede. Det skal ikke være børnehav i ordets almindelige forstand, og jeg ville have foretrukket ordet skolemodningsklasser, men det skal jeg jo ikke hænge mig i. Vi vil være med til de nødvendige forsøg for at finde frem til, om en sådan form kan gøre, at børn, når de kommer i 1. klasse, får væsentlig mere ud af skolegangen, end de ellers ville have fået. Selve det at få børnene anbragt og beskæftiget kan løses af de eksisterende former for børnehav, men her ligger en opgave, som jeg tror vil blive større i den tid, der kommer — desværre — fordi børnene kommer meget mindre forberedt til at modtage en undervisning, end de gjorde tidligere. De var vant til at høre efter, de var vant til at få en besked og til at høre på samtaler, men i mange hjem taler man ikke mere sammen: man sidder ved en fjernsynsskærm. Det har allerede givet sig udslag i mange 1. klasser. Jeg erkender altså, at der her er en opgave, men under hensyn til mangelen på lokaler til den almindelige skoleundervisning — man kan jo ikke få bygget alt, hvad man vil — og under hensyn til lærermangelen, der går igen og igen, må vi nøjes med de nødvendige forsøg, og den form, ministeren har tiltrådt i betænkningen, kan vi altså fra vor side være tilfreds med.

Endelig har vi også fået vort synspunkt vedrørende efterskolerne respekteret. Jeg vil gerne her påpege, at disse efterskoler har en opgave ud over at give undervisning, og det har glædet mig meget, at der i udvalget fra alle partiers og også fra den højtærede undervisningsministers side er blevet udtalt stærk sympati for disse efterskoler. Man har erkendt, at de udretter en vældig god gerning de steder, hvor der ikke har været en tilstrækkelig god folkeskole. Men man har også erkendt — og det vil jeg gerne

[Axel Kristensen.]

have sagt her — at disse efterskoler har en væsentlig betydning derved, at de muliggør, at børn kan komme hjemmefra. Der er i den aldersklasse mange, for hvem en miljøændring er af væsentlig betydning. Disse efterskoler dækker altså et område, som ikke kan klares af den almindelige skole. Vi ved, at købstæderne og byer som København efterhånden er begyndt at sende en del børn på efterskoler, ikke børn, der skulle tages af værgerådet, ikke børn, der på den måde er i vanskeligheder, men børn, for hvem en miljøforandring er nødvendig, for hvem det er nødvendigt, at de kommer bort fra deres hjem. Disse kostskoler, som efterskolerne er, har altså en særlig betydning, og mit parti er meget glad for, at ministeren og de andre partier har erkendt dette og vil støtte, at disse skoler stadig skal kunne leve.

Da vi i mit parti drøftede disse spørgsmål forud for anden behandling, var der et af mit partis medlemmer, der rejste spørgsmålet om oprettelse af en 8. klasse, når 10 forældrepar forlanger det. Denne bestemmelse vil vi selvfølgelig ikke forlange skærpet, men der blev gjort opmærksom på, at det i mange tilfælde i de lidt tyndere befolkede egne skete, at der blev indmeldt 10 børn, hvorefter man skaffede lærere og startede. Når der så var gået nogen tid, faldt nogle fra, således at der kun var 6-7-8 tilbage. Jeg vil gerne bede ministeren undersøge, om han mellem anden og tredje behandling kan give os oplysning om, i hvor stor udstrækning dette finder sted. Så vidt mig bekendt er forholdet det, at man i alt fald i nogle omegnskommuner til København forlanger, at forældrene skal skrive under på, at de indmeldte børn vil fortsætte. Men der er alligevel et problem i denne forbindelse, for hvis et forældrepar nogen tid efter kommer og siger, at nu kan de få en læreplads til deres barn, hvad de måske ikke kan om 4 måneder, så kan det være svært at nægte dem at få barnet ud. Der er altså et problem her både i betragtning af den rådende lærermangel, og fordi vi skal passe på ikke at give penge unødigt ud.

På mit partis vegne kan jeg anbefale lovforslaget til vedtagelse, og jeg takker den højtærede minister, fordi han har imøde-

kommet alle de ønsker, jeg fremsatte ved første behandling.

Ellen Strange Petersen: Den konservative folketingsgruppe giver tilslutning til det foreliggende lovforslag om ændringer i loven om folkeskolen med de ændringsforslag, der er stillet af den højtærede undervisningsminister.

Det ærede medlem hr. K. B. Andersen udtalte glæde over, at der er opnået politisk enighed om dette skolelovsforslag, efter at de konservative i flere år har været modstander af flertallets skolepolitik. Vi konservative vil da heller ikke forsømme nogen lejlighed til at understrege, at vi var imod skoleloven af 1958, og at vi fremdeles synes, det er en dårlig lov; men så meget mere grund er der jo til at arbejde for at få den forbedret, og dette lovforslag må efter vor mening betragtes som et skridt i den rigtige retning.

Nogen strukturændring er der ikke tale om, men muligheden for at oprette 10. klasser og dermed give A-linjen i folkeskolen et klarere mål må være en forbedring. Vi konservative var da også med til at gennemføre den lov om foranstaltninger mod lærermangelen, som nylig blev vedtaget i folkettingen. Også den måtte betragtes som en bestræbelse på at råde bod på nogle af de skader, der skete ved den efter vor mening forhastede gennemførelse af den store skolelov.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige den højtærede undervisningsminister tak for den redegørelse, han gav folkettingen i går for de virkninger, loven vedrørende lærermangelen har haft. Det er glædeligt at få konstateret, at loven har virket efter sin hensigt og virkelig har bedret forholdene noget. Ingen havde kunnet vente, at den med ét skulle have kunnet afskaffe lærermangelen. At den har kunnet bremse den hidtidige stadige stigning i antallet af ledige lærerembeder, og at landkommunerne derved får bedre mulighed for at være med i kampen om at skaffe lærere, er glædeligt.

Helt bortset fra sagen føler jeg trang til at sige tak, fordi folkettingen så omgående har fået en redegørelse for en ny lovs virkninger. Det kunne sikkert i mange andre tilfælde være nyttigt, om man fik en sådan

[Ellen Strange Petersen.]

redegørelse fra den pågældende minister. Mon det ikke ville have været meget gavnligt, om man f. eks. 1 år efter folkeskolelovens vedtagelse havde fået en redegørelse fra den daværende undervisningsminister om, hvorledes loven virkede? Det er i høj grad tænkeligt, at folketinget så på et tidligere tidspunkt havde kunnet skride ind over for de kaotiske tilstande, som lærermangelen vitterligt har fremkaldt på landet.

Vi mener som nævnt, det er rigtigt, at undervisningsministeren nu får mulighed for at godkende 10. klasser, men mener også, det er nødvendigt, at der holdes kontrol med antallet af disse klasser, så længe der er den stærke knaphed på lærere.

Jeg vil gerne fremhæve, hvad hele udvalget har sagt i den afgivne betænkning, at der bør vises tilbageholdenhed ved oprettelsen af nye kommunale realafdelinger. Som jeg fremhævede det, da vi behandlede lærermangelloven, bør der være en vis balance, så man ikke frådser med lærere til alt for få elever i eksamensafdelinger nogle steder i landet, samtidig med at børn andre steder må tilbringe hele deres skoletid med skiftende vikarer.

Vi er også fra konservativ side interesserede i forsøgsklasser for børn under den skolepligtige alder, ikke mindst med henblik på at finde frem til, hvornår det måtte være mest hensigtsmæssigt at sætte børn i skole. Det er efter min mening højst sandsynligt, at der bør være større smidighed, end der er nu, med hensyn til aldersfastsættelsen. Børns udvikling og skolemodenhed er jo meget forskellig.

I de udvalg, der i den sidste tid har arbejdet med skolespørgsmål — det være sig vedrørende lærermangelen, læreruddannelsen eller folkeskolen i almindelighed — er der et problem, der stadig er dukket op, nemlig småbørnslærerinderne. Hver gang disse har været nævnt i et udvalg, er det blevet sagt, at det burde drøftes i et andet udvalg — og endnu er vi ikke nået frem til noget sted, hvor disse lærerinder reelt har kunnet tages med ind i drøftelserne. Efterhånden som jeg har fået mere kendskab til denne noget forfulgte stands trængsler, har jeg fået større og større sympati for denne gruppe, og når der nu skal oprettes forsøgsklasser for børn under den undervis-

ningspligtige alder, vil jeg bede den højtærede undervisningsminister drage omsorg for, at småbørnslærerinderne kommer med ind i forsøgene; samtidig henstiller jeg til ministeren, at småbørnslærerindeseminariet i Vejle ikke som planlagt flyttes foreløbig. Under behandlingen af tillægsbevillingslovforslaget forleden vedtog flertallet i tinget at flytte seminariet til Ranum. De spareforanstaltninger, som staten nu skal træffe, hvordan det end går med forligsbestræbelserne, vil vel også sinke seminarietbygningen i Ranum, og jeg vil derfor henstille, at man giver småbørnslærerindeseminariet i Vejle meddelelse om, at det får nogle års frist, og at man så benytter denne ventetid til i forbindelse med hele læreruddannelsesproblemet at overveje, om man ikke bør bevare institutionen i Vejle, samtidig med at der oprettes en ny i Ranum.

Jeg vil gerne yderligere fremhæve ændringsforslag nr. 2 til § 3. Der har enkelte steder i landet hersket uklarhed om, hvorvidt en kommune, der ikke selv havde realafdeling, har pligt til at betale for børn i en privat realskoles eksamensafdeling, såfremt børnene altså ikke kunne flyttes direkte over fra kommunens grundskole til realafdelingen. Det er et problem, der f. eks. har voldt Hadsten realskole ved Århus betydelige kvaler. Ved ændringen af § 3 fastslås det nu, at en kommune, der ikke selv har realafdeling, har pligt til, hvis forældrene ønsker det, at betale for børn, der sendes til en privat realskole, som kommunen har aftale med, og en kommune kan ikke undslå sig for at have aftale med en privat realskole. Den højtærede undervisningsminister har over for mig bekræftet, at denne lille ændring udfylder det hul i loven, som Hadsten realskole har haft vanskelighed med, og jeg vil gerne udtrykke min tilfredshed med, at dette problem så hurtigt er blevet løst.

Om selve det foreliggende lovforslag er der vist ikke meget at sige; men der foreligger jo en meget udførlig udvalgsbetænkning, som understreger, at man ikke endnu er nået til vejs ende med skoleproblemerne.

Der er i udvalget stillet en lang række spørgsmål til den højtærede undervisningsminister, som har givet udførlige svar. Det ærede medlem hr. K. B. Andersen var inde på disse spørgsmål og omtalte bl. a.

[Ellen Strange Petersen.]

de store udgifter, der er forbundet med efterskolerne. Vi har ikke i udvalget kunnet nå en tilbundsående drøftelse af disse forhold, og det har vi heller ikke haft til opgave. Men når det ærede medlem nu udtaler, at børn, der går i den almindelige folkeskole, ikke må stilles økonomisk ringere end børn i efterskolen, vil jeg skynde mig at understrege, at selv om der er politisk enighed om det lovforslag, vi behandler i dag, betyder det ikke, at vi vil kunne være enige om alt vedrørende skolen, og over for røster om, at skolebørn skal have løn for at gå i skole, siger vi fra konservativ side stop. Men det behøver vi heldigvis ikke at drøfte i dag.

Jeg indstiller på min gruppes vegne lovforslaget til vedtagelse.

Else-Merete Ross: For ikke at sinke forhandlingen skal jeg indskrænke mig til at sige, at jeg på de væsentligste punkter kan tilslutte mig de bemærkninger, det ærede medlem hr. K. B. Andersen fremsatte i anledning af den redegørelse, som den højtærede minister i går gav om lærersituationen; også jeg vil takke for denne redegørelse.

I sin svartale efter ordførernes indlæg ved lovforslagets første behandling gjorde den højtærede undervisningsminister ligesom i sin fremsættelsestale opmærksom på, at ønsket om at få oprettet 10. klasser og børnehaveklasser ikke kom fra ministeriet, men kom ude fra kommunerne og fra forældrekrederne. Det, lovforslaget tilsigter, er at give de kommuner, der lokalt kan magte opgaven, mulighed for at få tilskud til dette arbejde, idet der nu tilvejebringes lovhjælp for at godkende disse klasser som en del af folkeskolen. Til beroligelse for dem, der er bange for, at der skal blive oprettet for mange 10. klasser, eventuelt med et for ringe elevantal, har ministeren udtalt, at 10. klasserne kun vil blive godkendt, når der kan påregnes indmeldt mindst 10 elever, og kun i tilfælde, hvor der er et klart behov for sådanne klasser. Desuden skal planen for 10. klasserne i hvert enkelt tilfælde, i hvert fald i overgangsperioden, forelægges ministeriet.

Da vi ikke har fået det med i betænkningen, vil jeg gerne spørge, om der ikke skal være et tilsvarende minimumsantal

elever, for at en privat realskole kan oprette en 10. klasse. Af hensyn til lærermangelen ville jeg mene det måtte være et rimeligt krav.

Det principielle synspunkt for oprettelse af 10. klasser er jo at give alle børn samme mulighed for et 10-årigt skoleløb, som realafdelingens elever har. Ønsker man at sidestille disse to skoleformers uddannelses-tid så meget som muligt, men alligevel tvunget af lærermangelen er nødsaget til en vis tilbageholdenhed med hensyn til oprettelse af 10. klasser, er det vel kun rimeligt, at man viser en tilsvarende tilbageholdenhed over for oprettelse af nye kommunale realafdelinger, lige meget hvor beklageligt en tilbageholdenhed på disse områder kan være.

Da jeg er meget interesseret i en udbygning af folkeskolen også med 10. klasser og en tilgang til disse klasser, er jeg glad for ministerens tilsagn om, at ungdommens uddannelsesfond også kan søges af elever i 10. klasse. Jeg ser det som noget helt centralt, at vi i Danmark når frem til, at ingen ung af mangel på økonomiske midler hindres i at få den undervisning og oplæring, som hans eller hendes evner berettiger til. Da ikke alle børn ønsker deres videre undervisning i 8. og 9. klasserne, finder jeg det rimeligt, at kommunerne kan bekoste undervisning og læremidler ved efterskoler eller ungdomskostskoler ikke blot for 8. skoleår, men også for 9. skoleår. Som § 3 nu er foreslået udformet, skulle, så vidt jeg kan se, alle unge, som ønsker undervisning til og med det, der svarer til 10. skoleår, være dækket af den pligt, kommunerne har til at skaffe dem en undervisning enten i egen eller nærliggende kommune eller på efterskole eller ungdomskostskole.

Tilbage bliver vel at få klarlagt gennem nogle års erfaringer, hvad disse unge skal lære, og på hvilken måde det almene og det mere praktisk betonedede sigte skal fordeles.

I den foreslåede ændring til § 64 tales om oprettelse af „særlige klasser for børn under den undervisningspligtige alder“. Betænkningen benytter den samme terminologi, skønt den højtærede minister i sin fremsættelsestale anvendte udtrykket børnehaveklasser. Jeg tror, at ministerens udtryksform vil blive den mest almindelige;

[Elsæ-Merete Ross.]

den er mere mundret. Jeg tror, folk har lettere ved at fatté meningen med dette udtryk.

Desværre var jeg forhindret i at være til stede i udvalget den dag, da formanden for Dansk Børnehaveråd, fru Inger Madsen, havde foretræde. Jeg har forstået, at hendes ønsker om børnehaveklasseens lokaleforhold virkede lidt chokerende på nogle medlemmer af udvalget. Jeg vil tro, at fru Inger Madsen har talt om de ideale krav eller ønsker, man har på længere sigt. Efter min mening er oprettelse af børnehaveklasse noget, der vil blive gennemført inden for en overskuelig fremtid, ikke mindst da de findes i praktisk talt alle de lande, Danmark kan sammenligne sig med. For mig er det det vigtigste, at vi kommer i gang med forsøgsundervisningen, når man nu af en for mig uransagelig årsag ikke mener at kunne bygge på Esbjergs 50-årige erfaringer. Men skal man vente med at komme i gang, til ideale lokaleforhold er tilvejebragt, mener jeg man unødigt sinker dette arbejdes igangsættelse.

Det er helt rigtigt, at rigelig plads er ønskelig for børn i den aldersklasse; men som jeg sagde ved første behandling, er min erfaring den, at børnehavelærerinder i mange yderst beskedne lokaler har vist stort talent for at skabe et godt og velegnet miljø for børnene. Derfor vil jeg advare imod at stille for store og for strenge lokalekrav i begyndelsen. Lad de skoler, som har lokaler at stille til rådighed, komme i gang, hvis der er et udtalt forældreønske om, at børnene skal have den efter min mening meget værdifulde mulighed for at gå i børnehaveklasse. Når bygge- og anlægs-situationen letter, håber jeg, at vi ved planlæggelsen af nye skoler vil tage værelser til børnehaveklasse med lige fra begyndelsen. Erfaringer under mere primitive former vil også kunne være værdifulde og vejledende for senere planlægning. Men lad os komme i gang, for de 6-årige er efter min mening den aldersgruppe blandt børnene, der for øjeblikket har mest behov for vor opmærksomhed.

Den højtærede minister har over for udvalget sagt, som der står i betænkningen, at hensigten er kun at godkende oprettelse af forsøgsklasser, der ifølge sagens natur

må være af begrænset karakter. Nu kan ordene „af begrænset karakter“ jo heldigvis fortolkes mere eller mindre bredt. Jeg er tilhænger af den bredest mulige fortolkning. Vil man lave forsøg, kan jeg ikke se bedre, end at mange forsøg giver et bedre grundlag at bygge på end få forsøg. Forsøgene må vel ifølge sagens natur kunne føre både til gode og mindre gode resultater og erfaringer. Opgaven bliver senere at gå frem efter de gode erfaringer og udelukke de mindre gode. Skal det lykkes, må der være et rimeligt fond af erfaringer at bygge på.

Jeg er stadig af den opfattelse, at det er børnehavelærerinder, der skal tage sig af børn i disse klasser, fordi deres uddannelse udtrykkelig tager sigte på børn under den undervisningspligtige alder. Der har også været tale om eventuelt at benytte småbørnslærerinder. Forstanderinden for seminariet for småbørnslærerinder i Vejle, frk. Fenger, havde foretræde for udvalget. På forespørgsel oplyste hun, at det efter hendes mening krævede større pædagogisk baggrund at undervise i børnehaveklasse, end småbørnspædagoger får gennem deres nuværende undervisning. Hun ønskede småbørnslærerindernes uddannelse forlænget med et halvt år, for at eleverne kunne få tid til at lære børnehaveklasseens problemer at kende og få indsigt i den metodik, som benyttes i børnehaver. Som uddannelsen er nu, er småbørnslærerinderne altså ikke kvalificerede til at gå ind i arbejdet i børnehaveklasse på linje med børnehavelærerinderne. Jeg tillægger denne udtalelse fra frk. Fenger megen vægt.

Til ændringsforslagene er der knyttet udførlige bemærkninger, og jeg skal derfor ikke komme nærmere ind på dem. Da lovforslaget ikke medfører nogen strukturændring, men tager sigte på at videreføre en udbygning af skoleloven af 1958 og føre den å jour på områder, hvor udviklingen har gjort visse ændringer nødvendige, skal jeg på det radikale venstres vegne varmt anbefale at stemme for lovforslaget og ændringsforslagene.

O. Mathiasen: Som jeg sagde ved lovforslagets første behandling, vil vi i mit parti med glæde gå ind for dette lovforslag, og jeg kan måske lige føje til, at der især er

[O. Mathiasen.]

to ting, som jeg ser på med stor glæde, og det er for det første — det har været omtalt af flere af de ærede ordførere — at der nu bliver lejlighed for kommuner, der ønsker det og har forholdene i orden, til at oprette en 10. klasse i folkeskolen.

Det vil naturligvis være rimeligt netop på grund af lærermangelen at gøre det sådan, som det også er understreget i betænkningen, at en 10. klasse foreløbig kun kan oprettes dér, hvor der virkelig er ønsker derom og behov derfor, og hvor der i hvert tilfælde er et minimum af elever til en sådan klasse.

Det forekommer mig også for det andet at være en meget interessant nyskabelse i skolen, at der nu forsøgsvis kan indrettes børnehaveklasser i lighed med det, der har været tilfældet i Esbjerg gennem en lang årrække.

Jeg vil gerne fremhæve, at det bør særligt understreges, at det kun er forsøg, der er tale om, forsøg, hvis resultater kan danne grundlag for en dybtgående overvejelse af, hvorvidt det vil være nyttigt og hensigtsmæssigt at gøre børnehaveklasser til et varigt led i folkeskolen. Der er jo, som det ærede medlem fru Else-Merete Ross gjorde opmærksom på, en lang række problemer i forbindelse med børnehaveklasserne med hensyn til, hvilken undervisning disse børn skal have, hvem der skal undervise dem, og hvordan man skal skaffe lærerinder til at undervise dem. Så vidt jeg har fået oplyst, er der nemlig også mangel på børnehavelærerinder, og sidst, men ikke mindst, hvordan man skal skaffe lokaler i de i forvejen overfyldte skoler med den trussel, der nu er om yderligere restriktioner og indskrænkninger, eventuelt fuldt stop i skolebyggeriet.

I håb om, at alle disse vanskeligheder kan blive overvundet inden alt for længe, vil vi stemme for lovforslaget.

Jeg har derefter et par bemærkninger til den særdeles interessante og fyldige redegørelse, som den højtærede undervisningsminister fremsatte her i det høje ting i går. Der er ingen tvivl om, at de, der lyttede til ministerens redegørelse, har fået indtryk af, at her var der virkelig en saglig og grundig redegørelse, som gav god besked om forholdene, og jeg skal ikke her optage

en diskussion om betimeligheden af loven til afhjælpning af lærermangelen; nu må det dreje sig om at få det bedst mulige ud af forholdene.

Jeg fremhævede ved første behandling af det foreliggende lovforslag det utilfredsstillende i, at man straffer de kommuner, der har deres skolevæsen i orden, og som bl. a. som følge deraf ikke kan få lærere nok, medens man belønner de kommuner, der ikke har været så fremsynede. Det virker vel noget beroligende, når den højtærede minister siger, at de dårligt stillede kommuner stort set vil få en bedre position, uden at der derved kan siges at være sket en forringelse af forholdene i de bedre stillede kommuner, idet de fleste af disse har mulighed for at undgå en nedskæring af deres undervisningsplaner ved anvendelse af overtimer. Jeg har lov til at sige, at jeg stiller mig noget skeptisk over for denne beroligelse.

Jeg vil også nævne en anden ting, som jeg omtalte ved første behandling. Jeg vil minde den højtærede minister om, at jeg finder det forkert og uheldigt, når vi taler om dette spørgsmål, at der er forskel på lærerlønningerne. Den højtærede minister sagde ved første behandling i sit svar til mig, at han ville overveje disse ting, og jeg beder om, at disse overvejelser bliver fortsat, således at man snart kan nå dertil, at vi ikke skal have det sådan, at der er forskel på lærerlønningerne i kongeriget Danmark. Jeg synes, det er forkert, og det er også medvirkende til, at de dårligt stillede kommuner — jeg tænker her særligt på landkommunerne — har vanskeligere ved at erhverve lærere end bykommunerne.

Jeg beklager, at ministeriet ikke har ment det opportunt at sende seminarielever ud i vikariat et helt år. Jeg kan godt se de praktiske vanskeligheder, men jeg vil dog mene, at de måtte kunne overvindes, og jeg er ikke helt overbevist om holdbarheden i den højtærede ministers begrundelse, nemlig at der kun kan nås forholdsvis ringe fordele med hensyn til afhjælpning af lærermangelen derved; men det skal jeg ikke komme nærmere ind på.

Der har været stor diskussion i udvalget og i offentligheden såvel som i skole- og forældre kredse om anvendelsen af faglærere i folkeskolen. Det er et spørgsmål, som ikke

[O. Mathiasen.]

mindst det ærede medlem hr. Axel Kristensen har været stærkt interesseret i og flere gange har været inde på. Den højtærede ministers redegørelse om dette forhold vil nok lægge en dæmper på den fortsatte diskussion, idet det fastslås efter undersøgelsen, at der praktisk taget ikke vil være mulighed for at anvende flere faglærere end dem, der anvendes i øjeblikket.

Der er også stor interesse omkring undersøgelsen af det fremtidige lærerbehov, og forholdet er jo det, at de hidtidige prognoser har slået fuldkommen fejl, og selv om den prognose, undervisningsministeren nu har udarbejdet efter forespørgsel til kommunerne, altså ser forholdsvis solid ud, vil jeg have lov til at sige, at jeg er ligesom lidt bange for, at der også skal være mangler ved den. Det er ikke så underligt, for det er et meget vanskeligt område at udarbejde prognoser for — der er mange usikkerhedsmomenter — men vi får håbe, at den sidste, vi har fået, som virker meget tilforladelig, også kan holde.

Det værste ved hele denne skolesituation må jo være, at de mange udmærkede lovforslag, som den højtærede undervisningsminister har fremsat i den forholdsvis korte tid, han har haft denne høje stilling, bliver fremsat i en tid, hvor vi står og venter på besked om, hvad det bliver til med det politiske forlig, som vel snart må komme. Når jeg nævner det, er det fordi, der, efter hvad der er oplyst i blade og på anden måde, ifølge dette forlig skal foretages en række stærke restriktioner med hensyn til byggeriet, ikke mindst skolebyggeriet.

Den højtærede minister fremhævede, at spørgsmålet om lærermangelens afhjælpning på længere sigt er særdeles afhængigt af, at der ikke kommer vanskeligheder med hensyn til fremskaffelsen af de nødvendige bevillinger til seminariebyggeri. Det samme gælder naturligvis skolebyggeriet som helhed. Det ærede medlem hr. K. B. Andersen havde nogen betænkelighed også af den grund, som jeg her nævner. Der har været en mægtig skoleaktivitet i de senere år, og der må gives fuld anerkendelse til ministrene, som har været så aktive og fremsat så mange udmærkede forslag, men hvad kan det hjælpe, hvis resultatet nu bli-

ver, at der skal skæres ned på dette område så voldsomt, som det er fremstillet i dagspressen?

Der er et æret medlem, som ved en anden lejlighed har sagt, at Danmark kunne sammenlignes med en galeanstalt. Hvis det er meningen, at gennemførelsen af alle disse love, der nu er eller bliver gennemført, skal strande på, at vi ikke kan få det nødvendige skolebyggeri gennemført, medens man ikke så meget som rører med en lillefinger ved alle de udvidelser, der skal foregå inden for forsvarsministeriets område, så synes jeg jeg har lov til at sige, at betegnelsen galeanstalt om Danmark i hvert fald ikke er for stærkt et udtryk.

Bækgaard: I den redegørelse, som den højtærede undervisningsminister gav i går, er der flere ting, som er særdeles aktuelle i den situation, vore skoler befinder sig i for tiden. Jeg finder det glædeligt, at forskellen på lærermangelen i byerne og på landet nu er i aftagende. Mon ikke denne forskel yderligere kan formindskes ved, at der ydes ensartede lærerlønninger overalt? Det er efter min mening uholdbart, at der i hovedstadsområdet betales højere lønninger end i det øvrige land.

De ændrede normeringsregler har altså medført større ensartethed i lærermangelen, og derfor synes det for mig helt forkert på samme tid at diskutere oprettelsen af embeder for lærere til børnehaveklasse og 10. klasser, især da der jo netop på disse to områder gives en ypperlig undervisning ad privat vej. Jeg tænker her på det arbejde, som udføres af vore ungdoms- og efterskoler og ligeledes af de børnehavelærere, som får deres uddannelse på de 3 seminarier for småbørnslærere.

Den højtærede minister kom i sin redegørelse ret udførligt ind på seminarieelevernes vikartjeneste. Det forbyr mig ærlig talt, at 400 af disse seminarister ikke har fået pladser anvist i en tid, hvor lærermangelen ellers er så følelig. Det forklares med, at kommunerne hellere vil vente og se, om de ikke skulle være heldige og få en færdiguddannet seminarist. Her er netop et spørgsmål, som man må have opmærksomheden henvendt på, for i kapløbet om de fuldtuddannede overbyder kommunerne ofte hinanden med ekstra ydelser med hensyn

[Bækgaard.]

til bolig m. m. Når der årlig er 1 100 seminarister, der, som vi siger, skal ud på græs, kunne det så ikke være sådan, at de skoler, som f. eks. har mere end én fast ansat lærer i forvejen, fortrinsvis skulle antage disse seminarister? En udvidelse af vikartjenesten fra 5 til 12 måneder kunne måske også hjælpe med til at løse spørgsmålet. Det ærede medlem hr. Hougaard var jo også inde på den tanke ved lovforslagets første behandling.

Så er der faglærerspørgsmålet. I den højtærede ministers redegørelse oplyses det, at der er ca. 800 faglærere — det svarer til 3-4 pct. at det samlede lærertal — og der gives udtryk for, at det ikke er muligt at anvende stort flere. Det tror jeg ikke et øjeblik på. Jeg tror, der udmærket kan benyttes faglærere i husgerning, håndgering, sløjd, gymnastik, tegning, sprog og sang. Jeg tror snarere, der er tale om manglende vilje fra skolernes side til at beskæftige folk fra andre erhverv som lærere. Selvfølgelig er det rart og økonomisk godt at være efterspurgt, men de faktiske forhold giver indtryk af, at denne status søges bibeholdt på et særdeles dårligt grundlag.

Angående spørgsmålet om at drage flere af de gifte lærerinder ind i undervisningen er det jo, som den højtærede minister ganske rigtigt siger, et sambeskatningsspørgsmål. Mit parti har gang på gang ved debatterne her i tinget gjort opmærksom på sambeskatningens uheldige følger og krævet den fjernet, og derfor hilser vi med tilfredshed, at den højtærede minister deler vort syn her. For det er jo ikke specielt med hensyn til lærerinderne, men også i mange andre erhverv virker denne skatteform hæmmende på tilgangen til beskæftigelse.

Med hensyn til seminariekapaciteten giver den højtærede minister udtryk for ønsket om at udvide de bestående seminarier i stedet for at bygge nye. Det passer jo godt med den økonomiske situation, vi har i dag, men senere i redegørelsen hedder det, at det bør overvejes, hvorledes staten kan støtte byggeri af seminariekollegier. Er det nu heldigt, også set i relation til landsplanlægning? Vil et nyt privatseminarium dog ikke være at foretrække, når det bliver placeret i et seminariefattigt område? Jeg

hilser med tilfredshed, at opmærksomheden også er henledt på utraditionelt byggeri ved seminarierne i en overgangstid.

Hvad angår ændringerne i selve lovforslaget, kan jeg, som jeg allerede har nævnt, ikke forstå, at vi skal have denne udvidelse af undervisningen i, om jeg så må sige, begge ender af den nuværende undervisningstid. De forældre, som ønsker det, kan jo særdeles vel få børnene undervist på en af vore mange ungdoms- og efterskoler, og netop gennem det miljøskifte, der da foregår, får eleverne måske mere udbytte af undervisningen. Jeg ser godt nok af betænkningen, at ministeren skal godkende oprettelsen af 10. klasser, men jeg synes, der under ingen omstændigheder bør oprettes sådanne klasser, hvis ikke tilmeldingen af elever er noget større end 10.

Med hensyn til børnehaveklasser giver Ester Nagel i en kronik i dagbladet Information den 28. maj d. å. en særdeles god redegørelse for de uheldige følger, det vil få, at man afskaffer den nuværende undervisning af småbørnslærerinder, og forfatterinden rejser til sidst spørgsmålet, om det først og fremmest gælder om, at børnene skal have en eksamen, eller om det ikke har endnu større betydning, hvilke mennesker børnene udvikler sig til.

Mit parti kan ud fra disse betragtninger ikke støtte lovforslaget.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): En del af de ærede medlemmer er kommet ind på en omtale af den redegørelse for lærermangelen, jeg gav her i det høje ting i går.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. K. B. Andersen, at jeg kom ganske rigtigt i et afsnit af redegørelsen ind på den betragtning, at lærermangelen i 1966-67 ville være bragt ned til et minimum, ville være under kontrol, men må jeg understrege her, at det jo er på baggrund af rationeringsplanen, det er på baggrund af, at man opretholder den fordelingsplan, som nu er gennemført efter vedtagelsen af bemyndigelsesloven om foranstaltninger mod lærermangelen. Det er ikke — lad mig slå en streg under det — det samme som, at vi dermed er kommet den reelle lærermangel til livs. Der ligger jo en meget stor lærermangel skjult i forskellen mellem ratio-

[Undervisningsministeren.]

neringsplanen og de undervisningsplaner, timeplaner, vi har i den blå betænkning, og det tror jeg da også fremgik meget klart af min redegørelse. Jeg sagde udtrykkelig, at når vi nåede til dette skæringspunkt, nemlig dertil, hvor vi havde en minimal lærermangel, så var tiden inde til at påbegynde opbygningen af vore undervisningsplaner svarende til de læseplaner, der er sendt ud, og her vil der gå lang tid, før vi vil være nået til vejs ende. Jeg tør ikke indlade mig på at sige, hvilket år det vil ske, men jeg sagde udtrykkelig, at vi må op i halvfjerdserne følge hele denne udvikling, og dermed angav jeg også, at jeg ikke nærrede forventning om, at vi var nået frem til gennemførelsen af dette pædagogiske reformkrav, før vi var nået ind i dette tidsafsnit.

Jeg mener altså, at jeg godt kan afvise tanken om, at jeg her har anskuet elefanter gennem omvendte kikkerters. Jeg ser på dem med det blotte øje, og det har jeg for det meste megen glæde af.

Jeg vil gerne føje en ting til i forbindelse med redegørelsen, og det er, at der må være behæftet meget stor usikkerhed ved en sådan redegørelse, fordi de faktorer, der spiller ind, ikke er klart afdækket og ikke kan være det. Men jeg tror, at der med rationeringsplanen er skabt muligheder for en kontrol, som vi aldrig nogen sinde før har haft, og vi har ved hjælp af denne fået et redskab, hvorved vi kan tilgodese de dele af landet, der hidtil har været forsømt. Og jeg føjer til: dette kan ske, uden at byer og landkommuner, der har deres skolevæsen godt udbygget også lærermæssigt set, vil lide forringelser derved. Man har muligheder for at råde bod derpå.

Det ærede medlem hr. K. B. Andersen rejste det spørgsmål, om man ikke kunne tilvejebringe muligheder for, at hjemmene kunne blive vel informeret om alt det nye. Nu må man jo gøre sig klart, at den måde, hvorpå man opbygger skolevæsenet rundt om i landet, er meget forskellig fra sted til

sted; det vil derfor være meget svært, om man fra centralt plan skulle udsende en redegørelse til hjemmene. Jeg ved ikke, om det var det, det ærede medlem tænkte på som mulighed, men det vil ikke være let. Jeg mener, det må være en opgave, som de kommunale myndigheder må tage op. Jeg tænker her først og fremmest på skolenævn og skolekommissioner, men jeg tænker også på skoleledere og på lærerne. Man må orientere hjemmene om de muligheder, der er for fortsat undervisning, og i det hele orientere hjemmene om, hvad der sker inden for skolen, hvilke nye skridt der tages af pædagogisk karakter. Det er nødvendigt, for at forældrene skal kunne forstå det, der foregår, at man har denne kontakt mellem hjem og skole.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen kom ind på spørgsmålet om faglærere, og det gjorde det ærede medlem hr. Bækgaard også.

Det er meget svært at administrere en faglærerordning, der kan passes ind i et skolesystem som vort med mange små skolevæsener. Jeg har her måttet holde mig til, hvad de myndigheder, der har disse problemer på nærmeste hold, siger, og man siger altså til ministeriet: mulighederne for at skaffe flere faglærere er meget få og meget små.

De ærede medlemmer var inde på spørgsmålet om efterskolerne. Jeg er glad for, at vi er nået frem til det resultat, der nu er gennemført. Det er et ønske, man har næret fra efterskolerne side, at kommunernes forpligtelse også skulle række ind over det 9. skoleår. Jeg vil gerne understrege, at det er jo en forudsætning, dersom eleven skal deltage i kursus i 2 på hinanden følgende skoleår, at der ikke er tale om helt ensartede kursus; der må være en fremadskridende linje i arbejdet. Nu er efterskolerne frie skoler, og de følger ikke nøjagtig samme planer, så jeg tror ikke, der her vil opstå store problemer.

Man har spurgt mig om kommunernes pligt til at betale for undervisning og lære-

[Undervisningsministeren.]

midler, selv om eleverne har været ude af skolen et år, og dertil må jeg svare, at det er muligt, at et barn kan gå ud efter 7. skoleår og så være ude i erhvervslivet eller være hjemme et års tid og derefter melde sig til en efterskole; kommunen har stadig forpligtelse til at betale, men det må naturligvis understreges, at der kun kan blive tale om ét års mellemrum. Man må med andre ord holde sig inden for rammen af det 9. skoleår.

Det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen kom ind på spørgsmålet om småbørnslærerinder. Det er muligt, vi kommer ind på det ved behandlingen af det næste lovforslag, der er på dagsordenen, men jeg vil gerne sige, at spørgsmålet om småbørnslærerinders uddannelse jo egentlig ikke er til debat, og der har ikke været grundlag for, så vidt jeg kan se, i nogen af de udvalg, der har beskæftiget sig med skoleproblemer i den senere tid, at tage dette spørgsmål op. Skal småbørnslærerindeuddannelsen revideres, må det ske i forbindelse med en revision af seminarieloven; den indeholder jo reglerne for småbørnslærerindeuddannelsen. Men der er intet til hinder for, at der kan gøres forsøg inden for de rammer, som bemyndigelsesloven om uddannelse af lærere til folkeskolen, der forhåbentlig vedtages, giver.

Det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen var inde på spørgsmålet om de private skoler og kommunernes forpligtelse til at betale for børnenes undervisning. Det har hidtil været sådan, at en kommune ikke kunne forpligtes til at betale for børnenes undervisning, selv om kommunen ikke havde sin egen realafdeling; selv om den ikke havde skoleforbund med en anden kommune, kunne den alligevel frigøre sig for forpligtelsen. Det kan ikke ske mere. Ordningen er nu ændret derhen, at kommunen i de tilfælde, hvor den ikke på anden måde sørger for, at børnene får en realuddannelse, skal betale for undervisningen i en privat realskole.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross var inde på spørgsmålet om børnehavklasser — det navn har vi altså ikke ønsket at føre med ind i lovgivningen. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at jeg tror, vi kommer til at gå lidt langsommere frem med dette spørgsmål, end det ærede medlem

ønsker. Der er mange grunde dertil. De ydre vanskeligheder, der gør sig gældende, må vi i høj grad have opmærksomheden henvendt på. Jeg tror ikke, det kan nytte at forcere udviklingen for stærkt frem. Det er rigtigt, at der må indhentes et rimeligt fond af erfaringer, hvorpå man kan bygge undervisningen i disse klasser op frem i tiden. Jeg er indstillet på, at man skal sørge for at gennemføre et så stort antal forsøg, at man også får et bredt erfaringsområde ud deraf; men jeg vil meget nødig på dette tidspunkt gå ind i en debat om, hvad der skal ske i løbet af det år, hvor børnene går i disse klasser. Det samme gælder med hensyn til, hvilken uddannelse lærerne skal have. Vi skal ikke binde os på et tidspunkt, da vi er ved at gå ind i forsøget. Jeg kan helt henholde mig til de bemærkninger, der er gjort derom i betænkningen.

Til det ærede medlem hr. O. Mathiasen vil jeg sige, at det ikke har været muligt at skaffe lærere på landet den ændring i deres lønmæssige forhold, som jeg mener de bør have.

Med hensyn til seminarieelevudsendelsen er vi gennem de foretagne undersøgelser kommet til det resultat, at der ikke indvindes så meget ved at gå over til helårsudsendelse, at vi mener, det opvejer de vanskeligheder, der er forbundet dermed.

Jeg skal ikke komme ind på det ærede medlems betragtninger om militærspørgsmålet; dem skal jeg helt lade ligge.

Vi har store vanskeligheder med byggeriet i øjeblikket, og disse vanskeligheder vil blive større. Jeg sagde under redegørelsen om lærermangelen, at det var nødvendigt at skaffe nye muligheder i forbindelse med seminariebyggeriet, og at man her måtte anvende ikke-traditionelle byggeformer. Men selv om der er disse mange vanskeligheder — og jeg kunne fortælle det ærede medlem om mange af de problemer, jeg møder — kan vi ikke af den grund lade være med at gennemføre de reformer, der er nødvendige. Hvis vi altid skal vente, til alle forudsætninger er i orden, vil vi let komme til at opleve stilstand.

Må jeg endelig sige til det ærede medlem hr. Bækgaard, at jeg tror, det er nødvendigt, at vi interesserer os for spørgsmålet om seminariekollegier. Det var det, jeg søgte at gøre klart i min redegørelse i går.

[Undervisningsministeren.]

Jeg vil også igen understrege, at selv om jeg nævnte spørgsmålet om et nyt seminarium, må det ses i sammenhæng med de muligheder, der er for at udbygge de bestående. Kan vi udbygge de bestående seminarier, mener jeg, det er det rigtigste af de grunde, jeg tidligere har været inde på.

Jeg vil gerne til slut takke de ærede ordførere, der har givet tilslutning til lovforslaget. Det er meget lykkeligt, at der i så høj grad er enighed om de skridt, der tages på dette område. Vi kan være uenige — det vil vi også være fremover — om enkeltheder i skolestrukturen; men om det væsentlige er vi enige, og jeg takker for denne enighed.

K. B. Andersen: Jeg skal ikke indlede nogen lang diskussion med det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen angående 1958-loven og det foreliggende lovforslag. Jeg udtrykte jo kun i ganske upolemisk form glæde over, at vi nu var sammen. Men jeg vil dog ikke undlade, når det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen nu igen vil forklare, hvorfor man kom lidt sent med, at sige, at det behøver det ærede medlem slet ikke. Vi ved godt, at de konservative på skoleområdet er lidt langsomme, og der skal altid, i fremtiden som hidtil, når vi reformerer skole, holdes en ledig plads på reformvognen, når den afgår, sådan at forsinkede passagerer kan få sæde. Det var kun det, jeg på en meget pænere måde gav udtryk for før; men der er ingen grund til at gå nærmere ind på det.

Det ærede medlem kom ind på de betragtninger, jeg havde gjort med hensyn til børnene i 8.-10. klasserne og efterskoleklasserne, og brugte derunder vendingen, at hendes parti i hvert tilfælde ikke ville være med til at give skolebørn løn for at gå i skole. I den anledning vil jeg gerne sige, at det gør vi jo i dag — det var derfor, jeg var glad for, at vi fik mulighed for at få materialet optrykt i betænkningen; vi gør det for de private efterskolelæres vedkommende, vi gør det med konservative stemmer — senest fra finansudvalget forleden dag, hvad vi kun kan være glade for — og det eneste, vi beder om, er en rimelig konsekvens over for børnene i de offentlige skoler. Når vi bevilger 67 mill. kr. til ung-

dommens uddannelsesfond, kan det ikke være sådan, at vi affinder os med, at der er børn, der ikke har råd til og mulighed for at nå op til disse stipendier.

Det ærede medlem hr. Bækgaard sagde, at det var helt forkert at diskutere 10. klasser nu; det ærede medlem kunne ikke være med til det. Så kan jeg ikke undlade at gøre det ærede medlem opmærksom på, at realklasser er også 10. klasser, nemlig 3. realklasse, og det har vi i udvalget haft øje for, og derfor har vi bedt ministeren om også at lægge en vis bremse på realafdelingerne i det omfang, det er muligt. Men det sagde det ærede medlem ikke noget om; det er kun, når vi kommer og vil lave disse 10. klasser, det er galt. Jeg lagde også mærke til, at da det ærede medlem talte som ordfører om forslaget vedrørende de private realskoler, talte det ærede medlem — så vidt jeg hørte — ikke advarende imod det ændringsforslag, der gav de private realskoler adgang til 10. klasser. Vi kan ikke ensidigt lade kommuneskolernes og folkeskolernes 10. klasser være syndebug for, at vi har lærermangel.

Så vil jeg takke den højtærede undervisningsminister, fordi det er kommet helt klart frem, som det også gjorde i redegørelsen i går for så vidt — men ikke på den måde, pressen har taget det på — at der ikke skal sættes noget endeligt årstal for afslutningen på lærermangelen.

Jeg skal ikke vende tilbage til elefantjagten, men dette med at følge med det blotte øje er jo ikke nok, når det gælder lærermangelen; det tror jeg også den højtærede minister er fuldkommen klar over.

Hvad spørgsmålet om orientering af forældrene angår, skal jeg endelig sige, at der kan nu godt udsendes noget fra centralt hold, men selvfølgelig er det i første række en opgave for skolekommissioner, skolenævn og skoleledere. Men den højtærede minister ved også godt, at der mange steder ikke er den rigtige, fulde forståelse af, hvad det drejer sig om. Man har ikke rigtig fornemmet tanken og ideen i den nye skolelov i så høj grad, at man kan give den orientering, som vil være en virkelig hjælp til forældrene, og det problem bliver vi nok nødt til at arbejde mere med fremover.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1-6, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 7 og § 2, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om midlertidig ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

(Første behandling findes i tidenen sp. 4122, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1099).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

K. B. Andersen: Smukt på linje med de foregående lovforslag vender også dette forslag tilbage til tinget med et enigt udvalg bag sig, og det i det ydre i forvejen beskedne lovforslag kommer yderligere forenklet tilbage, idet den ene af forslagens paragraffer er forsvundet på vejen gennem udvalget. Det drejer sig om bestemmelsen om nedsættelse af et nævn til godkendelse af seminarieforsøgene, et nævn bestående af repræsentanter for Danmarks Lærerforening og Danmarks Seminarieforening. Der blev allerede ved første behandling fra flere sider givet udtryk for utilfredshed med nævnets sammensætning, og der er altså enighed om at stryge det, så ministeren, der nu må tage det fulde ansvar for godkendelserne, står frit i valget af sagkyndige til arbejdet.

En anden væsentlig ændring forekommer kun i bemærkningerne, men er ikke mindre betydningsfuld af den grund. Det drejer sig om bemærkninger, der fastslår, at de mulig-

heder for bortvalg af fag, der omtales som retningslinje i lovforslagets bemærkninger — ikke i selve lovteksten — ikke anses for tilstrækkelige, de må ikke være udtømmende, og det har ministeren erklæret sig enig i. Hvis det var tilfældet, ville rammerne for forsøgsvirksomheden blive alt for snævre.

På samme måde gør betænkningen op med andre snæverheder i lovforslagets bemærkninger, f. eks. hvad angår forholdet mellem den 4-årige uddannelse og den 3-årige, altså studenterlinjen. Det fastslås nu udtrykkeligt, at der virkelig skal tages hensyn til de forskellige forudsætninger, de to grupper af elever møder med, og at forsøg på den ene linje selvfølgelig ikke nødvendigvis behøver at medføre forsøg på den anden; det må ganske afhænge af forholdene på det enkelte seminarium.

Og så venter vi i øvrigt med megen utålmodighed på afslutningen af arbejdet i læreruddannelsesudvalget, så vi i løbet af nogle år kan komme af med den fortidslevning, som 17 fags uddannelsen er. Det vil også medvirke til at give respekt om fremtidens læreruddannelse.

Mit parti kan tiltræde den foreslåede ændring og det således ændrede lovforslag.

Ellen Poulsen: Jeg skal ikke gentage de enkelte bestemmelser i dette lovforslag, som det ærede medlem hr. K. B. Andersen lige har gennemgået, men jeg vil gerne udtale tilfredshed med, at ministeren har imødekommet udvalgets ønske om en ændring, således at vi ikke fik nedsat det nævn, der skulle godkende forsøgene på seminarierne. Jeg tror absolut, det er en gevinst, at man her ikke fik et udvalg, som ene var sammensat af repræsentanter for organisationer.

Jeg vil også udtale min tilfredshed med, at der ikke er rørt ved de grundlæggende fag, som er nævnt i bemærkningerne, når man taler om forsøg på ændring af læreruddannelsen. For det er ganske givet, at når man nu står over for så mange muligheder og visse forsøg på en udvidelse af hele folkeskolen, så må lærernes uddannelse naturligt komme ind i billedet, ikke mindst i en tid med stor lærermangel.

Jeg skal ikke komme ind på den redegørelse, vi fik i går, den er jo blevet omtalt under behandlingen af folkeskolelovsfor-